ainult jõgi. Külad kihelkonna muus osas on enamasti hajaküla tüüpi, selgejoonelised ahelkülad on Engavere ja Viira.

Suuremate elamurühmadena paistavad maastikuliselt silma mõisad ja osalt kihelkonna piirides asuv Tartu linn.

Liikimisteed. Kihelkonna läänepiiril asub Tartumaa suurem liikimiskeskus — Tartu linn. Sealt käib läbi raudtee ja sinna jooksevad kokku mitmed maanteed. Raudtee puudutab Tartu-Maarja kihelkonda ainult lühemal ulatusel, maanteedest lähevad läbi kihelkonna lääneosa Tallinna, Narva, Räpina, Võru ja Riia teed. Kihelkonna idaosas peab ühendust Kavastu-Koosa postmaantee, kuna vähemate kiriku- ja külavahe-teede võrk ühendab igal pool suuremaid maanteid.

A. Luksep'a foto.

131. joon. Vahi koolitalu peahoone.

Tähtsaks veeteeks on Emajõgi, mida mööda veo- ja reisulaevad peavad korralist ühendust Tartu, Peipsi ja Virtsjärve vahel. Jõel on sadam Tartu linnas, mis ühendatud raudteega, ja rida vähemaid peatuskohti (Haaslaval, Kaagveres, Luunjal, Sarakusel, Mäksal ja Kastrel). Üle jõe pääsmist võimaldavad sillad (Jänesel, Maramaal ja Tartus) ja parved (Haaslaval, Luunjas ja Kavastus).

Majanduslised olud. Põllumaa headuse ja sellest osaliselt tingitud majanduslise jõukuse poolest pakub kihelkond vahelduvat pilti. Parem põllumaa on kihelkonna kesk- ja lõunaosas põhimoreen-maastiku alal (Luunja ja osalt Raadi vald); siin asuvad ka suuremad ning jõukamad talud. Sellevastu on kihelkonna kirde- ja idapoolsel metsade- ja soodealal talud väiksemad ja vaesemad. Lauka soo põhjapoolseil soosaartel elavad väikesil maalappidel, mis metsast uudismaaks tehtud, asunikud, kellele jagati kroonu metsast maid juba 1912. a.